

Zápis

z obhajoby dizertační práce pana PhDr. Jakuba Šloufa

konané dne 14. 4. 2015

téma práce: Genealogie plzeňské revolty 1. června 1953: Analýza veřejných kolektivních protestů obyvatelstva města Plzně v letech 1948 – 1953

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise prof. Jan Rychlík zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta.

Školitel dr. Jan Randák představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho dizertační prací. Speciálně ocenil mikrohistorický/genealogický záběr práce a snaživost doktoranda, kterému se podařilo nashromáždit obrovské množství lokálních pramenů.

Kandidát v rozsáhlém expoze seznámil přítomné se svou dizertační prací. Vysvětlil, proč si zvolil tzv. genealogický přístup a věnoval se i definici protestních hnutí. Zdůraznil význam morálního pobouření, a to jak vznikají a fungují protestní hnutí. Inspiraci našel v knize prof. Radima Marady a v sociologických teoriích tzv. nových sociálních hnutí. V rámci definování zásadních výsledků práce upozornil kupříkladu na to, že argument ztráty úspor v roce 1953 je dosavadní historiografií nadhodnocený a zdůraznil efekt tzv. morální paniky. Uvedl též, že vlna protestů proti peněžní reformě v sobě inkorporovala několik starších druhů protestních kultur, které dlouhodobě působily v jednotlivých částech západočeské společnosti. Tyto protestní kultury nebyly však plně kompatibilní a jejich propojení bylo dočasným jevem vyvolaným peněžní reformou. Jednou z inspirací protestů byly sociálně motivované stávky dělníků padesátých let. Druhou inspirací představovaly studentské proamerické demonstrace z roku 1948 protestující proti opouštění pro-západní orientace státu. A třetím zdrojem byly kritické vnitrostranické diskuse, rozdmýchané v době justičních procesů s představiteli komunistické strany.

Poté přednesli závěry svých posudků oba oponenti.

Dr. Křest'an ocenil plastičnost a vrstevnatost práce, podrobné informace o jednotlivých aktérech. Předloženou dizertační práci označil za vyčerpávající z hlediska práce s prameny i z hlediska metodologického přínosu.

V podobném duchu se vyjádřil i dr. Michal Kopeček, když upozornil, že práce překonává vše, co bylo dosud k danému tématu napsáno. Ocenil heuristiku a hloubku analýzy, v rámci čehož se podařilo mimořádně dobře sladit teoretickou a pramennou perspektivu práce. Šlouf ve své práci píše o protestu jako o sociálním dialogu, co je v českém prostředí inovativní přístup. V Plzni šlo o víc než jen o sociální bouře, ale zároveň to nebyl ani čistě antikomunistický protest. Dr. Kopeček upozornil na problematičnost autorem používaného pojmu sociální hnutí

a na některé jiné termíny. Práci by podle něj posunul ještě dál širší komparativní kontext, v rámci kterého bychom mohli postulovat i všeobecnější závěry.

Kandidát Šlouf poděkoval oponentům za jejich komentáře k práci a zodpověděl jejich zásadnější dotazy. Vysvětlil rozdíl mezi sociálním protestem a sociálním hnutím a uznal kritiku v tomto směru. Poukázal na důvod použití dané terminologie na příkladu studentských aktivit a uvedl podobné příklady použití termínu u jiných autorů. Argumentaci směrem k širšímu komparativnímu pohledu označil za velmi žádoucí, ale sám na to rezignoval z časových důvodů a kvůli sevřenosti textu své práce, který je zaměřen především na detailní mikrohistorickou perspektivu problému. Ve své odpovědi poukázal na rozdílnou situaci Československa a Německé demokratické republiky v tomto kontextu.

Oponenti se vyjádřili spokojenost s vystoupením a odpověďmi kandidáta.

Následně prof. Rychlík otevřel všeobecnou diskusi:

Doc. Stehlík poukázal na široký trend měnových reforem a upozornil, že společenský šok bývá jejich integrální součástí. Položil otázku, zda by to mohlo proběhnout jinak?

Doktorand upozornil, že peněžní reformu šlo realizovat i šetrnějším a promyšlenějším způsobem – v Československu zavládl veliký zmatek, nižší složky stranického a bezpečnostního aparátu nebyly na akci řádně připraveny. Zdůraznil, že šlo o velké podcenění průběžných opatření. Přetížení stranických a bezpečnostních aparátů při realizaci peněžní reformy usnadnilo vznik demonstrací. Bezpečnost byla totiž zaměštnána ostrahou výměnných středisek, úřady byly prázdné kvůli provádění inventur v obchodech a stranické orgány byly paralyzovány v důsledku selhání vnitrostranické „vysvětlovací“ kampaně.

Prof. Kvaček poukázal na politickou situaci a Zápotockého angažmá v této záležitosti, přičemž potvrdil tezi o šoku. Ocenil práci, hlavně množství položených výzkumných otázek. Upozornil přítomné na „kauzu Větrovec“, související se stržením pomníku T. G. Masaryka.

Doktorand souhlasil, že jde o velice zajímavou kauzu. Plzeňští divadelníci se skutečně podíleli na odstranění sochy T. G. Masaryka. Incident byl součástí širší komunistické vzdoromanifestace, která byla emotivní reakcí na předchozí demonstrace. Větrovec se akce účastnil, neexistují však jednoznačné důkazy, že by stržení sochy sám v hlavní roli asistoval. Proti podobným nařčením se bránil jak v roce 1968, tak později po roce 1989. Jeho názorová pozice v roce 1953 a veřejná podpora tehdejšího režimu jsou však nesporné.

Prof. Rychlík upozornil, že jsou známe dokumenty odrážející stanovisko sovětské diplomacie na události roku 1953 (jde o publikované dokumenty k zahraniční politice). Zástupci Sovětského svazu se k provedení peněžní reformy v Československu postavili kriticky. Upozornil, že komunisti slíbili, že neudělají tak radikální reformu jakou v minulosti připravil Alois Rašín. Poukázal na polské paralely k plzeňským událostem.

Doktorand upozornil, že třídní charakter opatření byl sporný, protože postižení peněžní reformou byli ve značné míře též dělníci průmyslových závodů. Zdůraznil též úlohu nákupní horečky v květnu 1953, která vedla ke kolapsu zásobování ještě před vyhlášením samotné

reformy, v důsledku čehož se vyhlášení reformy odehrálo za nevýhodné společenské a ekonomické situace.

Prof. Rychlík vyjádřil souhlas se Šloufovou argumentací.

Doc. Stehlík ocenil sociální rozměr problematiky a fakt, že doktorand si všiml několika vrstev problematiky.

Následovalo tajné hlasování.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: počet členů komise: 5 přítomno členů komise: 5 kladných hlasů: 5.

Komise navrhla udělit titul doktor filosofie (Ph.D.).

Zapsal:

Podpis předsedy komise:

